

Sygn. akt I C 464/08

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 października 2014 r.

Sąd Okręgowy w Lublinie I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący SSO Piotr Jakubiec

Protokolant Małgorzata Siuda

po rozpoznaniu w dniu 9 września 2014 r. w Lublinie

na rozprawie

sprawy z powództwa Spółdzielczej (...) z siedzibą w R.

przeciwko K. S. (1) i A. T.

o zapłatę

I. zasądza od pozwanych K. S. (1) i A. T. solidarnie na rzecz powoda Spółdzielczej (...) z siedzibą w R. kwotę 206.341,59 zł (dwieście sześć tysięcy trzysta czterdzieści jeden złotych 59/100), z ustawowymi odsetkami od kwoty 103.223,81 zł od dnia 3 lipca 2008 roku do dnia zapłaty oraz od kwoty 103.117,78 od dnia 10 lipca 2008 roku do dnia zapłaty;

II. oddala powództwo w pozostałej części;

III. zasądza od pozwanych K. S. (1) i A. T. solidarnie na rzecz powoda Spółdzielczej (...) z siedzibą w R. kwotę 17.535 złotych (siedemnaście tysięcy pięćset trzydzieści pięć złotych 0/100) tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt I C 464/08

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 29 lipca 2008 roku (data wpływu) skierowanym przeciwko K. S. (1) i A. T. powód Spółdzielnia (...) z siedzibą w R. wystąpił o zasądzenie od pozwanych na swoją rzecz solidarnie kwoty 206.341,59 zł, z ustawowymi odsetkami od dnia 3 lipca 2008 r. do dnia zapłaty wraz z kosztami procesu, w tym kosztami zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych. (petitum pozwu, k 2)

W uzasadnieniu pozwu powód podał, że w dniu 2 sierpnia 2005 roku zawarł z K. S. (1) umowę pożyczki w kwocie 309.565,40 zł na zakup sprzętu rolniczego. W celu zabezpieczenia należności wynikających z umowy pozwany złożył u powoda weksel in blanco wraz z deklaracją wekslową. Poręczenia wekslowego udzielili A. T. i K. P. (1). Warunkiem udzielenia pożyczki na preferencyjnych warunkach było m. in. zobowiązanie wystawcy weksla do dostaw mleka do przedsiębiorstwa powoda. K. S. (1) jednak zaprzestał tych dostaw przed upływem terminów przewidzianych w umowie pożyczki i przed całkowitą spłatą pożyczki. Pozwani zawiadomieni o wypełnieniu weksla i wezwani do zapłaty nie zaspokoiли powoda, wobec czego pozew stał się konieczny.(uzasadnienie pozwu, k. 2-3)

W odpowiedzi na pozew z dnia 18 października 2008 roku pozwani nie uznali powództwa, wnieśli o jego oddalenie oraz zasądzenie na swoją rzecz kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew podnieśli, że w wezwaniu do zapłaty z dnia 8 maja 2008 roku z tytułu w/w umowy powód domagał się zapłaty kwoty 103.223,81 złotych, gdy tymczasem w pozwie dochodzi kwoty 206.341,59 złotych. Pozwani podnieśli, że w okresie pomiędzy doręczeniem powołanego wezwania, a wytoczeniem powództwa, nie zaistniały żadne okoliczności mogące uzasadniać taki wzrost żądania. Niezależnie od tego powództwo podlega oddaleniu, ponieważ przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego pożyczkę określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, powód zaś jedynie w zakresie kwoty 85.000,00 złotych przełał na rachunek pozwanego K. S. (1) środki pieniężne. W przypadku nie podzielenia tego stanowiska powództwo podlega oddaleniu z tej przyczyny, że pozwany dokonał całkowitej spłaty należności z niej wynikającej. Stosownie do przedłożonej dokumentacji K. S. (1) dokonał 16 wpłat po 6.844,00 złotych każda, które to kwoty były potrącane z należności za dostarczone mleko, co stanowi kwotę 109.504,00 złotych. Nadto pozwany wpłacił na rzecz powoda w drodze poleceń przelewu kwotę 206.000,00 złotych (wpłaty odpowiednio: 1.000,00; 200.000,00; 1.000,00; 1.000,00; 2.000,00; 1.000,00). Łącznie stanowi to kwotę 315.504,00 złotych, a zatem przenosi sumę wynikającą umową pożyczki. W razie uznania, że przedłożone dowody wpłat nie uzasadniają oddalenia powództwa, pozwany przedstawił do potrącenia wzajemną pretensję w wysokości 98.437,12 złotych na którą składają się:

udział członkowski w wysokości nie niższej niż 9 500,00 złotych,

niewypłacona należność za mleko za miesiąc grudzień 2006r., w wysokości 17 067,26 złotych,

podlegające zwrotowi na rzecz pozwanego środki znajdujące się na tworzonych funduszach kredytowania członków, funduszach wzajemnej pomocy, funduszach dobrowolnych świadczeń, funduszach na inwestycje w łącznej kwocie 71.869,86 złotych. (odpowiedz na pozew, k. 34-37)

W piśmie procesowym z dnia 27 listopada 2008 roku powód podniósł, że zarzut potrącenia zgłoszony przez pozwanych nie może zostać skutecznie rozpoznany przez Sąd, gdyż przedmiotem tego zarzutu mogą być tylko wierzytelności wymagalne. Zgłoszone roszczenia nie są takimi roszczeniami oraz w obecnym stanie prawnym regulującym istnienie i funkcjonowanie Funduszu Kredytowania Członków nie mogą być dochodzone przed sądem. Pozwani nie są wierzycielami z tytułu wpłaty na ten fundusz oraz Fundusz Wzajemnej Pomocy. Dopiero w przypadku likwidacji spółdzielni, spółdzielcy mają prawo do partycypowania w majątku likwidowanej spółdzielni, po zaspokojeniu jej wierzycieli. Będąc zaś członkami spółdzielni mieli obowiązek stosować się do uchwał, jakie podejmowane były przez uprawnione do tego organy spółdzielni. W przypadku niezadowolenia z ich treści mieli oni możliwość zaskarżenia tych uchwał do sądu, który zbadałby ich legalność. (pismo z dnia 27 listopada 2008 roku, k. 123-125)

W piśmie z dnia 28 marca 2012 roku pozwani podnieśli zarzut wypełnienia weksla in blanco z dnia 2 lipca 2008 r. na kwotę 206.341,59 zł niezgodnie z porozumieniem wekslowym. Pozwani podnieśli, iż dokonano potrąceń z tytułu dostarczonego mleka oraz stosownych wpłat pieniężnych. Powód dochodzi zatem w sprawie świadczenia jej nienależnego. W ocenie pozwanych w sytuacji, gdy K. S. (1) wystąpił ze spółdzielni, środki przekazane na fundusze w niej też winny zostać takiemu członkowi spółdzielni zwrócone. O ile nawet nie powinny zostać zwrócone wobec brzmienia statutu spółdzielni i uchwał tworzących fundusze, ani także z racji szeroko pojmowanego stosunku członkostwa w spółdzielni i idei spółdzielczości, zasadnym byłby zwrot tych środków z mocy przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu.

Wobec braku dokumentów dotyczących wstąpienia i wystąpienia z powodowej spółdzielni przez pozwanego K. S. (1) oraz dokumentów księgowych spółdzielni wskazujących dokładnie wysokość udziału, niemożliwe jest ustalenie ostatecznej wysokości z tytułu wypłaty udziału członkowskiego, dlatego pozwany wniósł o potrącenie należności w wysokości nie niższej niż 9.500 zł. Strona pozwana podtrzymała także zarzut potrącenia należności powoda z wzajemną wierzytelnością z tytułu niewypłaconej mu należności za mleko w wysokości 17.067,26 zł. Wprawdzie kwota ta została ujęta w rozliczeniu za grudzień 2006r., jako potrącona tytułem odsetek, to wobec braku określenia tych odsetek, tj. nieokreślenia zobowiązania od którego miałyby powstać, uznać należy, iż kwota ta potrącona została przez powodową spółdzielnię dowolnie, a wobec tego stanowi wierzytelność pozwanego K. S. (2). Strona pozwana podniosła nadto, iż w świetle art. 58 § 2 k.c. klauzula § 7 umowy pożyczki z dnia 2 sierpnia 2005r. jest nieważna, jako sprzeczna z

zasadami współzycia społecznego, tj. sprzeczna z dobrymi obyczajami i uczciwością oraz zasadą słuszności. Zmuszała w istocie członków spółdzielni do pozostawania w spółdzielni przez wiele lat niezależnie od oferowanych im warunków i gospodarczej opłacalności pozostawania w spółdzielni. Taki zapis umowy miał uniemożliwić członkom spółdzielni wystąpienie ze spółdzielni, którzy byli niezadowoleni z oferowanych im przez zarządzających spółdzielnią cen skupu mleka. Zarządzający spółdzielnią działali w owym okresie wbrew rolnikom, oferując ceny znacznie niższe, aniżeli w okolicznych spółdzielniach. A. T. podniósł niezależnie od powyższego, iż z podpisu na odwrocie weksla in blanco nie wynika jakoby miał udzielić poręczenia jego zapłaty. Nie zamieszczono na nim sformułowania „poręczam”, czy podobnego, a co za tym idzie nie może być traktowany jako poręczyciel. (pismo z dnia 28 marca 2012 roku, k. 178-183)

W piśmie procesowym z dnia 6 kwietnia 2012 roku powód wskazał, że zarzut, iż weksel in blanco został wypełniony niezgodnie z porozumieniem wekslowym, nie został przez pozwanych udowodniony. Wobec braku wskazania przez pozwanych, który dług chcą najpierw zaspokoić, powód był uprawniony do zaliczenia uiszczanych kwot na odsetki umowne oraz kapitał pożyczek, w sposób wskazany w księgowym zaliczeniu wszystkich potrąceń i wpłat z tytułu umów pożyczki dokonywanych przez powodową spółdzielnię. (pismo z dnia 6 kwietnia 2012 roku, k. 186-190)

Stosownie do stanowiska pozwanych, wyrażonego w piśmie z dnia 26 kwietnia 2012 roku, K. S. (1) podpisując deklarację wekslową zgodził się na wypełnienie weksla in blanco w zakresie jego zobowiązań wobec powodowej spółdzielni z tytułu zawartych umów. Strony nie ustaliły jednak maksymalnej wysokości tych zobowiązań, a zatem ich wysokość ustalona być winna w oparciu o zawarte umowy, w tym w szczególności w zakresie wysokości pożyczek, a nadto dowody spłat pożyczek z uwzględnieniem sposobu ich zarachowania. W ocenie pozwanego powodowa spółdzielnia dochodzi sum ponad kwotę wynikającą z zawartych pomiędzy stronami umów. (pismo z dnia 26 kwietnia 2012 roku, k. 192-193)

W toku rozprawy strony podtrzymały swoje stanowiska.

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

W dniu 2 sierpnia 2005 roku na wniosek K. S. (1) Spółdzielcza (...) z siedzibą w R. zawarła z nim umowę pożyczki w kwocie 309.565,40 zł, z przeznaczeniem na zakup sprzętu gospodarstwa rolnego (§2). Pożyczkobiorca zobowiązał się do jej spłaty, wraz z odsetkami w kwocie 19.960,88 zł, dostawami mleka w 48 ratach miesięcznych o równowartości po 6.844 złotych każda, do 10-go każdego miesiąca, poczynając od sierpnia 2005 roku do lipca 2009 roku (§ 3). Stosownie do § 6 umowy w przypadku:

1. wykorzystania pożyczki niezgodnie z przeznaczeniem
2. ustania członkostwa w Spółdzielni,
3. zaprzestania lub ograniczenia dostaw mleka do SM (...) w R.,

pożyczka podlega natychmiastowemu zwrotowi wraz z oprocentowaniem należnym za okres jej wykorzystania według stopy procentowej kredytu lombardowego NBP powiększonej o 3 punkty procentowe.

Stosownie do § 7 umowy, w przypadku zaprzestania lub rezygnacji z dostaw mleka do Spółdzielczej (...) w R. w okresie krótszym niż 5 lat od dnia wygaśnięcia umowy, pożyczkobiorca zobowiązany był w terminie 14 dni od momentu zaprzestania dostaw do zwrotu kwoty wynikającej z różnic pomiędzy odsetkami naliczonymi w czasie trwania umowy, a odsetkami wynikającymi z zastosowania dla całego okresu kredytowej stopy procentowej kredytu lombardowego NBP powiększonej o 3 punkty procentowe. W sytuacji zaistnienia przypadków, o których mowa w § 6 i § 7 umowy, pożyczkobiorca powinien dokonać stosownych wpłat w terminie 14 dni od pisemnego wezwania (§ 8). Za zobowiązanie pożyczkobiorcy poręczył A. T. i K. P. (2). (umowa pożyczki z dnia 2 sierpnia 2005 roku, k. 4)

Zabezpieczeniem umowy był weksel in blanco z deklaracją wekslową. Deklarację wekslową podpisał K. S. (1) oraz poręczyciele A. T. i K. P. (2). Na przodzie weksla podpis złożył K. S. (1). Natomiast na jego odwrocie znajdują się jedynie podpisy A. T. i K. P. (2). (kserokopia weksla, k. 27, deklaracja wekslowa, k. 13)

Stosownie do deklaracji wekslowej Spółdzielcza (...) ma prawo wypełnić weksel w razie nie spłacenia należności w terminach określonych odpowiednimi umowami na kwotę wynikającą z niezapłaconego zobowiązania łącznie z odsetkami ustawowymi za każdy dzień zwłoki. (k. 13)

Wystawca weksla zaprzestał dostaw mleka do pozwanych przed upływem terminów przewidzianych w umowie pożyczki i przed całkowitą jej spłatą. (bezsporne)

8 maja 2008 roku powód wezwał K. S. (1) do zapłaty m.in. z tytułu w/w umowy z dnia 2 sierpnia 2005 roku na kwotę 309.565,40 zł, kwoty – 103.223,81 zł, z terminem płatności 3 dni, licząc od dnia doręczenia wezwania. (wezwanie do zapłaty, k. 38)

Pismami z dnia 16 czerwca 2008 roku powód zawiadomił dłużnika oraz poręczyciela o wypełnieniu weksla, informując o terminie płatności weksla na dzień 2 lipca 2008 roku. Zawiadomienia doręczono pozwany w dniu 25 czerwca 2008 roku. (pisma z dnia 16 czerwca 2008 roku, k. 10, 11, zwrotne poświadczenia odbioru, k. 14, 23)

Zadłużenie pozwanego z tytułu pożyczki z dnia 2 sierpnia 2008 roku wynosi: na dzień wniesienia pozwu, tj. 29.07.2008 r.: kapitał 206.341,59 zł., odsetki karne 7.909,84 zł. - razem 214.251.43 zł. Zaś na dzień 02.07.2009 r.: kapitał 206.341,59 zł. odsetki karne (7.909,84zł.+18.012,47zł.) 25.922,31 zł, razem 232.263.90 zł. (opinia biegłej z zakresu rachunkowości, k. 226-246)

Powyższych ustaleń Sąd dokonał na podstawie powołanych dowodów z dokumentów prywatnych, których autentyczność nie była kwestionowana oraz opinii biegłej. (opinia biegłej z zakresu rachunkowości, k. 226-246, opinia uzupełniająca, k. 316-322, ustna opinia uzupełniająca, 00:01:34, k. 341a)

Na rozprawie w dniu 9 września 2014r. Sąd postanowił pominąć dowód z przesłuchania stron, mając na uwadze jego pomocniczy charakter (art. 299 kpc). Dowód ten ma charakter subsydiarny i tylko, jeżeli po wyczerpaniu środków dowodowych lub w ich braku, pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, sąd dla ich wyjaśnienia może dopuścić dowód z przesłuchania stron. W sprawie brak było niewyjaśnionych, mających istotne znaczenie, spornych okoliczności, a zatem brak było podstaw do przeprowadzenia tego dowodu.

Sąd oddalił wniosek dowodowy o dopuszczenie dowodu z opinii biegłej z zakresu księgowości (00:19:03 k. 342) w zakresie określonym w pismach z dnia 28 marca 2012 roku (k. 178-183), z dnia 10 września 2013 roku (k. 258- 259), z dnia 28 lutego 2014 (k. 326-327). Okoliczności faktyczne, które dowód miał wykazać, nie miały znaczenia dla sprawy. Nie wykazano, aby należności, których dowód dotyczył mogły być uwzględnione przy potrąceniu, ponadto stosownie do opinii biegłej z zakresu rachunkowości (00:02:02, k. 342), powód nie prowadził ewidencji tzw. groszówek, w związku z czym należności te nie mogły być wyliczone.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Tytułem wstępu należy wskazać, iż w wypadku wystawienia weksla mającego na celu zabezpieczenie wierzytelności, a takim jest bez wątpienia weksel wystawiony przez pozwanego, zobowiązanie cywilne wystawcy nie wygasa, lecz istnieje nadal. Wskutek tego wierzycielowi przysługuje, obok roszczenia pierwotnego wynikającego ze stosunku cywilnoprawnego, nowe roszczenie oparte na wekslu. Jednak przedmiot obu roszczeń jest ten sam i zaspokojenie wierzyciela następuje tylko raz, przy czym z chwilą zaspokojenia wygasa zobowiązanie dłużnika i wierzyciel powinien zwrócić mu weksel. Jeśliby dochodził wierzytelności wekslowej, to spotkałby się z zarzutem, że wierzytelność, na której zabezpieczenie został wystawiony weksel, nie istnieje, a zatem zobowiązanie wekslowe także wygasło (podobnie Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 31 maja 2001 r., V CKN 264/00, Lex nr 52788, teza pierwsza).

Powód może jednak również, ze względu na wspomnianą więź obu wierzytelności, już w pozwie o wydanie nakazu zapłaty na podstawie weksła wskazać na gwarancyjny charakter załączonego weksła i odwołać się do stosunku obejmującego zabezpieczoną wierzytelność (zob. uchwała połączonych Izb Cywilnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 24 kwietnia 1972 r., II PZP 17/70, OSNCP 1973/5 poz. 72). Tak właśnie było w niniejszej sprawie.

Weksel, którego dotyczy niniejsze postępowanie, w chwili wystawienia był wekslem in blanco o charakterze gwarancyjnym. Zabezpieczał przyszłe roszczenia powoda, mogące wyniknąć z zawieranej z wystawcą weksła umowy. Wystawca weksła może zatem podnosić, obok zarzutów dotyczących istnienia samego zobowiązanie wekslowego, także zarzut wypełnienia weksła niezgodnie z deklaracją wekslową. O rozmiarze odpowiedzialności z weksła in blanco decyduje z jednej strony jego treść po uzupełnieniu, z drugiej zaś, w myśl art. 10 Prawa wekslowego, treść porozumienia wekslowego.

Odnosząc się do zarzutu dotyczącego nieistnienia stosunku podstawowego w zakresie, na jaki wskazał powód podnieść należy, że sam fakt, że większość środków uzyskanych z tytułu pożyczki została przekazana bezpośrednio na rachunek kontrahentów pozwanego nie powoduje, iż stron nie wiązał stosunek pożyczki. Powód spełnił bowiem świadczenie wynikające z umowy w zakresie odpowiadającym jej istocie. Za dopuszczalne uznać należy przekazanie kwot pożyczki poprzez dokonanie wpłaty na rzecz osoby trzeciej - wierzycieli dłużnika, stosownie do zawartego porozumienia, wynikającego z realizacji konkretnego celu, na jaki pożyczka została udzielona. Wykonanie przelewów na rzecz wierzycieli pozwanego wynikało zatem z uzgodnionego sposobu wykonania umowy pożyczki – stosownie do przedstawionych powodowi przez pozwanego faktur VAT.

Pozwany nie przedstawił również argumentacji przemawiającej za nieważnością poszczególnych postanowień umownych, w tym określonych w § 7 umowy. Umowa z dnia 2 sierpnia 2005 roku w zakresie tego postanowienia została sformułowana w sposób jasny dla przeciętnego kontrahenta. Nie może przy tym budzić wątpliwości fakt preferencyjnego oprocentowania w/w umowy pożyczki, który wynikał przede wszystkim z faktu członkostwa pozwanego w spółdzielni. Pozwany również nie wykazał, że skonstruowane postanowienia umowne przewidujące w razie zaprzestania dostaw mleka do spółdzielni w okresie krótszym niż 5 lat od wygaśnięcia umowy pod rygorem zwrotu różnicy między odsetkami naliczonymi w czasie trwania umowy a odsetkami wynikającymi z zastosowania dla całego okresu kredytowego stopy procentowej kredytu lombardowego NBP powiększonej o 3 punkty procentowe, jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, uczciwością oraz zasadą słuszności. Dochodzone zwiększone odsetki stanowiły sankcję za niewykonanie umowy i zaprzestanie dostaw mleka, były one jednak jednoznaczne i jasne zarówno przy uwzględnieniu wykładni subiektywnej jak i obiektywnej, miały na celu zapobiegnięcie sytuacji polegającej na wykorzystaniu korzystnych warunków kredytowania i zaprzestania członkostwa z oczywistą szkodą dla spółdzielni. Na marginesie natomiast wskazać należy, że powód w istocie podstawy naliczenia w/w odsetek doszukiwał się w postanowieniach § 6 umowy, niekwestionowanych przez pozwanego. Pozwani nie przeczyli faktowi zaprzestania wykonania umowy w zakresie dostaw mleka odpowiadających umowie z dnia 2 sierpnia 2005 roku.

Pozwani przedstawili w sprawie zarzut dokonania spłaty pożyczki, którego jednak w ocenie Sądu nie udowodnili. Pozwany K. S. (1), będąc osobą prowadzącą działalność rolniczą w znacznym rozmiarze, niewątpliwie zdawał sobie sprawę z potrzeby uzyskania potwierdzeń spełnienia świadczeń wynikających z zawartych umów pożyczek. Przedstawił on dowody dokonania dostaw i wpłat, które zostały natomiast zarachowane, stosownie do jednoznacznej opinii biegłej, na zobowiązania wynikające z innych umów oraz na należności uboczne z umowy z dnia 2 sierpnia 2005 roku. W tym zakresie zawnioskowana przez pozwanego jasna opinia biegłej z zakresu księgowości przeczy zatem ich stanowisku. Stosownie do opinii, w związku z zaciągniętymi przez K. S. (1) pożyczkami oraz wykonanymi w celu ich spłaty dostawami mleka oraz wykonanymi w tym celu przelewami, zadłużenie pozwanego z tytułu pożyczki z dnia 2 sierpnia 2008 roku wynosiło: na dzień wniesienia pozwu, tj. 29.07.2008 r.: tytułem kapitału -206.341,59 zł, tytułem odsetek karnych 7.909,84 zł (razem 214.251.43 zł). Na dzień wygaśnięcia umowy pożyczki, tj. 02.07.2009 r. natomiast: tytułem kapitału - 206.341,59 zł, zaś odsetek karnych (7.909,84zł + 18.012,47zł.=) 25.922,31 zł, (razem 232.263.90 zł).

Opinia biegłej wskazuje jednoznacznie również na zasadność twierdzenia powoda, iż przedmiotowym pozwem dochodzi kwoty nominalnej kapitału pozostającego do zapłaty (k. 3).

Nie ulega w sprawie wątpliwości, że pozwany nie wskazywał na poczet których długów dokonywał zapłat oraz dostaw mleka (k. 51-53). W świetle zaś przepisu art. 451 § 1 k.c. zdanie drugie, nawet przy wskazaniu przez dłużnika, że dokonując wpłaty chce zaspokoić należność główną, wierzyciel uprawniony jest zaliczyć ją w pierwszej kolejności na poczet należności ubocznych – odsetek. Dłużnik nie ma zatem swobody w tym zakresie. Zaliczenia na poczet należności głównej wymagałoby zgody wierzyciela. W sprawie zaś nie ulega wątpliwości, że wierzyciel zaliczał wpłaty w pierwszej kolejności na należności uboczne. Nie sposób przy tym przyjąć stanowiska, że „milczenie” wierzyciela wobec dłużnika jest równoznaczne z jego zgodą na sposób zarachowania wskazany przez dłużnika, iż dokonał on w pierwszej kolejności spłaty należności głównej. Nie sposób zatem przyjąć, iż pozwani wykazali, iż wykonali zobowiązanie.

Na marginesie podnieść również należy, że opinia biegłej przeczy także stanowisku pozwanych, iż nie jest możliwe ustalenie sposobu zaliczeń dokonanych przez powoda na poszczególne zobowiązania. Pozwani przy tym nie sprecyzowali, które operacje, w ich ocenie zostały nieprawidłowo lub niejednoznacznie rozliczone.

Odnosząc się do zarzutu potrącenia podnieść należy, że dłużnik może wykonać skutecznie prawo potrącenia swej wzajemnej wierzytelności (art. 498 k.c.) i w ten sposób umorzyć swój dług w całości lub w części tylko wówczas, gdy wykaże w sposób niebudzący wątpliwości zarówno istnienie jak i wysokość swej wierzytelności wzajemnej. W przeciwnym razie potrącenie z samej swej istoty nie może być skuteczne, gdyż nie można potrącać wierzytelności nieistniejącej lub nie udowodnionej. (por. wyrok Sądu Najwyższego - Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 4 grudnia 1969 r. II PR 512/69)

Zarówno na podstawie ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz.U.2013.1443) - art. 26, jak i statutu spółdzielni - § 13 (k. 284-298) byłemu członkowi nie przysługuje prawo do funduszu zasobowego, do innego majątku spółdzielni w okresie jej działalności.

Zgodnie z art. 26 § 1 ustawy udział byłego członka wypłaca się na podstawie zatwierdzonego sprawozdania finansowego za rok, w którym członek przestał należeć do spółdzielni. Sposób i terminy wypłaty określa statut.

W razie wystąpienia wykluczenia, wykreślenia albo śmierci udział byłego członka wypłaca się, jeżeli zostaną spełnione następujące warunki:

- 1) walne zgromadzenie zatwierdzi sprawozdanie finansowe za rok, w którym członek przestał należeć do spółdzielni;
- 2) jego udziały nie zostaną przeznaczone na pokrycie strat spółdzielni;
- 3) upłynie termin wypłaty określony w statucie.

Wypłacie podlegają udziały faktycznie wpłacone, a nie udziały zadeklarowane. Ustawa - Prawo spółdzielcze zapewnia spółdzielni całkowitą swobodę w określeniu w statucie sposobu i terminu wypłaty udziałów byłego członka; może to być termin bardzo odległy. (por. Adam Stefaniak, Komentarz do art. 26 ustawy - Prawo spółdzielcze, Lex, 2014 rok)

Z w/w powodów brak było podstaw do uznania za skuteczne zarzutu potrącenia kwot: „nie niższej niż 9.500,00 złotych” wynikającej z udziału członkowskiego, których ustalenie zdaniem samej strony nie było możliwe oraz 71.869,86 złotych tytułem zwrotu na rzecz pozwanego środków znajdujących się na tworzonych funduszach kredytowania członków, funduszach wzajemnej pomocy, funduszach dobrowolnych świadczeń, funduszach na inwestycje.

Przedstawiona należność za mleko za miesiąc grudzień 2006r., w wysokości 17.067,26 złotych (k. 108) została natomiast zaliczona na poczet odsetek wynikających z pożyczki z dnia 6 maja 2004 roku (opinia biegłej, k. 233). W sprawie pozwani nie udowodnili zatem, iż powód jest ich dłużnikiem.

W toku postępowania pozwany A. T. podniósł zarzut, iż złożony na odwrocie weksła podpis nie wskazuje na udzielenie poręczenia.

Stosownie do przepisu art. 31 Prawa wekslowego poręczenie umieszcza się na wekslu albo na przedłużku. Poręczenie oznacza się wyrazem "poręczam" lub innym zwrotem równoznacznym; podpisuje je poręczyciel. Sam podpis na przedniej stronie weksła uważa się za udzielenie poręczenia, wyjąwszy gdy jest to podpis wystawcy lub trasata. Poręczenie powinno wskazywać, za kogo je dano. W braku takiej wskazówki uważa się, że poręczenia udzielono za wystawcę.

Z uregulowania tego wynika, że poręczenie musi być udzielone na wekslu i jednoznacznie wykazywać wolę poręczenia. Użyte przez ustawodawcę słowo „poręczam”, jako oznaczenie poręczenia wekslowego, jest jedynie wskazaniem przykładowym, co jednoznacznie wynika z dalszej części normy, zezwalającej na użycie także innego, równoznacznego zwrotu. Zwrotem takim może być każde słowo, zdanie lub określenie, użyte w dowolnej formie gramatycznej, które w sposób dostatecznie jasny wskazuje na udzielenie poręczenia wekslowego. Poręczyciel podpisuje się zatem na przedniej stronie weksła, a na odwrocie tylko za wyrazem "poręczam" lub równoznacznym (por. wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 17 września 2004 r. V CK 562/03, Orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 24 września 1931 r. III 1 Rw. 1440/31)

W sprawie A. T. złożył podpis na grzbiecie weksła bez wpisania wyrazu "poręczam" lub równoznacznym.

Stosownie do przyjętego orzecznictwa samo podpisanie weksła na jego odwrocie nie może być zaś uznane za skuteczne jego poręczenie (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 1966 r. III CZ 41/66 wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2002 r. III KKN 880/00) Wypowiedział się w tym przedmiocie m. in. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 września 2005 roku wskazując, że w myśl art. 31 Prawa wekslowego do udzielenia poręczenia dokonanego na odwrocie weksła nie wystarcza samo złożenie podpisu, konieczne jest oznaczenie poręczenia wyrazem "poręczam" lub innym zwrotem równoznacznym w innym wypadku poręczenie wekslowe nie miało miejsca. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2005 r. V CK 118/05)

Przemawia za tym również stanowisko doktryny, która także wskazuje, że sam podpis na in verso weksła nie może być uznany za poręczenie. Możliwy jest jednak aval na odwrocie weksła, a także wypełnienie tekstu poręczenia przez inną osobę. Gdy aval umieszczono na odwrocie weksła musi jednak zawierać określenie „poręczam” lub jego odpowiednik. Prawo wekslowe umożliwia również poręczenie wekslowe na wtóropisie weksła, a nawet na jego odpisie (art. 67 ust. 3 Prawa wekslowego). (por. M. H. Koziński [w:] Prawo papierów wartościowych System Prawa Prywatnego tom 18 Komentarz do wybranych przepisów prawa wekslowego red. prof. dr hab. Andrzej Szumański, Rok wydania: 2010 Wydawnictwo: C.H.Beck Wydanie: 2)

Powód przywołał zapatrywanie prawne wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2006 r. II CSK 104/06 w którym stwierdzono, że jeżeli osoba podpisana na wekslu pod słowem "poręczam" wpisanym później przez inną osobę, nie zaprzecza, że podpisała się na wekslu jako poręczyciel wekslowy za wystawcę, dla jej odpowiedzialności jako poręczyciela wekslowego pozostaje bez znaczenia kto i kiedy wpisał na wekslu słowo "poręczam". Osoby takiej nie można traktować jako indosanta, skoro przyznaje ona, że podpisała weksel, jako poręczyciel. Jest więc poręczycielem wekslowym, a treść weksła odpowiada rzeczywistemu stanowi stosunku wekslowego, mimo wpisania słowa "poręczam" przez osobę trzecią już po podpisaniu weksła przez poręczyciela. W sprawie jednak nie ulega wątpliwości niewypełnienie wymogów z art. 31 również po złożeniu podpisu przez pozwanego.

Podnieść należy, że zgodnie z przyjętym stanowiskiem prawo polskie nie zna formy poręczenia wekslowego w odrębnym od weksła dokumencie, tzw. aval par acte séparé. Poręczenie udzielone w oddzielnym dokumencie dołączonym do weksła, nie ma wobec tego charakteru poręczenia wekslowego w rozumieniu art. 31 Prawa wekslowego. Treść takiego dokumentu pozostaje zatem bez znaczenia dla odpowiedzialności z tytułu poręczenia wekslowego osoby. Natomiast dokument taki może spełniać warunki poręczenia cywilnego. (por. M. H. Koziński [w:] Prawo papierów

wartościowych System Prawa Prywatnego tom 18 Komentarz do wybranych przepisów prawa wekslowego red. prof. dr hab. Andrzej Szumański, Rok wydania: 2010 Wydawnictwo: C.H.Beck Wydanie: 2)

Samo złożenie "deklaracji do weksla in blanco" nie jest równoznaczne z poręczeniem wekslowym w rozumieniu art. 31 Prawa wekslowego. Poręczenie wekslowe umieszcza się bowiem na wekslu albo na przedłużeniu i oznacza wyrazem "poręczenie" lub innym zwrotem równoznacznym. Poręczenie to winno być podpisane przez poręczyciela. (por. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 9 stycznia 1992 r. I ACr 464/91). Udzielenie poręczenia w oddzielnym dokumencie dołączonym do weksla nie ma charakteru poręczenia wekslowego, gdyż prawo wyłącza taką możliwość (por. wyrok Sądu Najwyższego z 23 października 1986 r., IV PR 320/86, wyrok Sądu Najwyższego z 5 września 1997 r., III CKN 158/97, OSNC Nr 2/ 1998, poz. 25).

W sprawie poręczenie wekslowe zatem okazało się nieważne, ponieważ wbrew art. 31 ustawy Prawo wekslowe na odwrocie weksla poręczyciel złożył sam podpis, nie zamieszczając sformułowania „poręczam”. Nie zmienia to jednak faktu, że pozwany A. T. ponosi odpowiedzialność. W tym zakresie podstawą dochodzonego roszczenia nie jest prawo wekslowe, lecz przepisy kodeksu cywilnego dotyczące poręczenia. Zgodnie z art. 876 § 1 k.c. przez umowę poręczenia poręczyciel zobowiązuje się względem wierzyciela wykonać zobowiązanie na wypadek, gdyby dłużnik zobowiązania nie wykonał. Takie zobowiązanie złożył pozwany w umowie z dnia 2 sierpnia 2005 roku, jak i wynika ona z "deklaracji do weksla in blanco". W wyroku z 22 października 1975 r. Sąd Najwyższy stwierdził: „Jeżeli tzw. «deklaracja wekslowa», upoważniająca uprawnionego posiadacza weksla in blanco do wypełnienia go w uzgodniony sposób, czyni – w zakresie zabezpieczenia spłaty długu wystawcy takiego weksla przez inne osoby składające deklarację – zadość przesłankom poręczenia cywilnego za dług przyszły, uzasadniona jest odpowiedzialność tych osób z umowy poręczenia (art. 876 § 1 k.c.)”. Sąd Najwyższy wyjaśnił również, że: „Nie jest wyłączona możliwość potraktowania pisma zatytułowanego «deklaracja» (wekslowa) jako poręczenia cywilnego, jeżeli w tejże deklaracji będą wszystkie przesłanki niezbędne do ważnego poręczenia cywilnego, w szczególności gdy weksel gwarancyjny in blanco na skutek pomyłki przy jego wypełnianiu nie może być podstawą dochodzenia roszczenia”. (por. Wyrok Sądu Najwyższego z 22 października 1975 r. IV PR 162/75, OSNCP 1976/6, poz. 147, wyrok Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 1988 r., IV PR 189/88, Trzaskowski Roman, Poręczenie w praktyce orzeczniczej, Pr.w Dział. 2013/15/167-222)

Oświadczenie, iż deklarował on, że poręcza solidarnie za dłużnika oraz że akceptuje postanowienia deklaracji dotyczące uzupełnienia weksla własnego in blanco, w istocie jest równoznaczne z zawarciem umowy poręczenia.

Zgodnie z art. 881 k.c. poręczyciel jest odpowiedzialny jak współdłużnik solidarny. Zatem strona powodowa uprawniona była do dochodzenia od pozwanego A. T. zapłaty kwoty zł solidarnie.

Przechodząc do zarzutu wypełnienia weksla niezgodnie z deklaracją wekslową podnieść należy, że stosownie do deklaracji wekslowej „Spółdzielcza (...) ma prawo wypełnić weksel w razie nie spłacenia należności w terminach określonych odpowiednimi umowami na kwotę wynikającą z niezapłaconego zobowiązania łącznie z odsetkami ustawowymi za każdy dzień zwłoki”. (k. 13)

Zgodnie z § 8 umowy z dnia 2 sierpnia 2005 roku, w sytuacji zaistnienia przypadków o których mowa w § 6 i § 7 umowy, pożyczkobiorca powinien dokonać stosownych wpłat w terminie 14 dni od pisemnego wezwania (k. 4). Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy wskazuje, że powód pismem z dnia 8 maja 2008 roku dokonał wezwania do zapłaty m.in. z tytułu w/w umowy kwoty – 103.223,81 zł, z terminem płatności 3 dni licząc od dnia doręczenia wezwania (wezwanie do zapłaty, k. 38). Pismami z dnia 16 czerwca 2008 roku powód zawiadomił dłużnika oraz poręczyciela o wypełnieniu weksla, informując o terminie płatności weksla na dzień 2 lipca 2008 roku. Zawiadomienia doręczono pozwanym w dniu 25 czerwca 2008 roku. (pisma z dnia 16 czerwca 2008 roku, k. 10, 11, zwrotne poświadczenia odbioru, k. 14, 23)

W ocenie Sądu za trafne należy przyjąć stanowisko, iż w razie niezgodnego z porozumieniem wypełnienia weksla in blanco na niekorzyść dłużnika wekslowego nie powstaje zobowiązanie wekslowe o treści wyrażonej w wekslu. Osoba, która wręczyła weksel in blanco, może zarzucać jego odbiorcy niepowstanie zobowiązania o treści wyrażonej w wekslu, z powodu jego wypełnienia niezgodnie z porozumieniem (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 1999 r., I CKN 51/98, OSNC 2000, nr 2, poz. 27). W wyniku wypełnienia weksla in blanco częściowo niezgodnie

z porozumieniem na niekorzyść osoby na nim podpisanej, osoba ta może jednak stać się zobowiązana wekslowo w granicach, w których tekst weksla odpowiada porozumieniu (deklaracji wekslowej). (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2001 r., II CKN 25/00, OSNC 2001/7-8/117)

Uzupełnienie weksla jedynie częściowo niezgodne z porozumieniem - wpisana została wyższa kwota od sumy wierzytelności, dla której zabezpieczenia został wręczony weksel, albo - jak w niniejszej sprawie - jako termin płatności weksla została podana data wcześniejsza od daty uzgodnionej, powoduje, iż osoba podpisana na wekslu jako dłużnik jest zobowiązana wekslowo do zapłaty sumy odpowiadającej rozmiarowi podlegającej zabezpieczeniu wierzytelności w uzgodnionym w porozumieniu co do uzupełnienia weksla terminie. Nieprawidłowe wypełnienie weksla in blanco co do terminu nie zwalnia zaś wystawcy i poręczyciela w całości od zapłaty sumy wekslowej. (por. wyrok Sadu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2006 roku V CSK 70/2006)

Mając powyższe na uwadze stwierdzić należy, że powód uprawniony był do wypełnienia weksla po pisemnym wezwaniu pozwanego do zapłaty, z wyznaczeniem 14 dniowego terminu do wykonania zobowiązania. Pismem z dnia 8 maja 2008 roku dokonał tego w zakresie kwoty 103.223,81 zł, dlatego w tym zakresie należało uwzględnić żądanie zapłaty odsetek od dnia 3 lipca 2008 roku (k.38). Odnośnie pozostałej kwoty, za datę wezwania należy uznać dzień doręczenia zawiadomienia o wypełnieniu weksla, w związku z czym odsetki należało uwzględnić od upływu 14 dni od tej daty, tj, od dnia 25 czerwca 2008 roku.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu uzasadnia przepis art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. Dlatego też pozwani, będąc stroną przegraną w niniejszej sprawie, zobowiązani są uiścić na rzecz powoda kwotę 17.535 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, obejmującego zwrot kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 7.200 zł wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł (k. 26), na podstawie § 6 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.2013.0.461) oraz opłatę od pozwu w kwocie 10.318 zł.

Biorąc powyższe pod uwagę i w oparciu o powołane przepisy prawa, Sąd orzekł jak w wyroku.